

Modern Kurguda Çarpık Din Dili

Distorted Language of Religion in Modern Fiction

HANIM BURÇİN SAĞIR*

Geliş Tarihi/Received: 04.11.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 26.12.2021

Öz: Bu çalışmada uzmanlık alanı İslam Tarihi olmayan ve eserleri akademik nitelik taşımayan yazarlar tarafından kaleme alınan ve Hz. Peygamber'in hayatını konu edinen günümüz popüler siyer temalı romanlar değerlendirilecektir. Bu değerlendirme yapılırken yazarların kurmaca dünya içerisinde siyer konularının dönüştürülerek ve değiştirilerek okura aktarılması hususunda yaptıkları hata ve yanlışlar üzerinde durulacaktır. İncelenen romanların çalışmanın amacına uygun olarak hangi siyer verimlerini ele aldıkları, onları nasıl işledikleri ve hangi sonuçları doğurduğu siyer ve roman ilişkisi çerçevesinde ele alınmıştır. Yazarların bakış açılarının popüler kültürün biçimlendirici etkisiyle buluşması sonucunda; Hz. Peygamber'in manevi şahsının zarar gördüğü, kutsal bir şahsiyeti anlatan eserlerde olması gereken hassasiyete yeterince önem verilmediği tespit edilmiştir. Yazın dünyamızda, Hz. Peygamber'in hayatı ve bu esnada yaşadıklarının daha iyi anlaşılması açısından hatalardan mümkün olduğunca uzak hazırlanmasının büyük önem arz ettiği bu tarz çalışmaların devamı gelecek gibi görülmektedir. Amacımız, bu minvalde yapılacak çalışmalara katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Hz. Peygamber, Siyer, Roman, Edebiyat.

Abstract: In this study, today's popular siyar-themed novels about the life of the Prophet were written by authors whose field of expertise is not Islamic History and whose works are not academic will be evaluated. While making this evaluation, it will be focused on the mistakes and mistakes made by the authors by

* Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, İslam Tarihi Anabilim Dalı, e-mail: burcin.sagir@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1154-376X>

transforming and changing the subjects of the siyar to the reader in the fictional world. In accordance with the purpose of the study, which siyar data examined how they dealt with, what results they have are discussed within the framework of the relationship between siyar and novel. As a results of the writers' perspectives meeting with the formative effect of popular culture, it has been determined that the spiritual person of the Prophet was damaged and that the sensitivity that should be in the works that describe a holy personality is not given enough importance. In our literary world, it seems that the continuation of such studies which has a great importance to be prepared as possible as far from mistakes in order to have a better understanding about the life of the Prophet and his experiences during this time. Our aim is to contribute to the work to be done in this way.

Keywords: Islamic History, The Prophet, Siyar, Novel, Literature.

Giriş

Tüm âlemlere rahmet olarak gönderilen, iyiliği, doğruluğu, dürüstlüğü, güzelliği, merhameti, adaleti temsil eden Hz. Peygamber'in sanatın her alanında anılıyor ve yaşatılıyor olması son derece önemlidir. Nitekim peygamber sevgisi, kültür ve edebiyatımızda geçmişte olduğu gibi (mevlid, na't) günümüzde de (roman, hikâye) farklı türlerle anlatılmaktadır. Son dönem Türk edebiyatında yazarların siyer konularını yeni edebi türlere adapte etmesi sonucu başka bir açıdan Hz. Peygamber'i anlatma çabası içinde oldukları görülmektedir.

Hz. Peygamber'i gelecek nesillere tanıtmak, onun hayatı ve kişiliği hakkında bilgi vermek her Müslümanın bizatihi görevidir. Dolayısıyla Müslümanlar yüzyıllardır Hz. Peygamber'e duydukları sevgi ve saygıyı sanatın çeşitli biçimlerini kullanarak dile getirmektedir. Son olarak bu formlara roman türünü de ekleyebiliriz. Tanzimat ile birlikte hayatımıza giren roman türü, geleneğimizin bir ürünü olmaması, menşei itibarıyla kurgu ve tasvire dayanması, çatışma ve trajediden besleniyor olması gibi sebeplerden dolayı Hz. Peygamber'i anlatmak açısından bazı kaygılar oluşturmaktadır. Nitekim bu kaygılar Hz. Peygamber'in hayatı ve kişiliğinin bu tür ile anlatılıp anlatılamayacağı sorusuyla bizleri karşı karşıya bırakmaktadır. Çünkü sanatçı yapacağı en ufak hata ile insanların zihnindeki peygamber anlayışına zarar getirebilir, onun kutsal şahsiyetini değersizleştirebilir. Oysa İslâm'da Hz. Peygamber'i anlatmanın usul ve ve adabı apaçık bir şekilde ayet ve hadislerle belirtilmiştir. Sanatçının bu usul ve adap çerçevesinde eserlerini oluştururken dikkat etmesi gereken en önemli husus onu ne sıradanlaştırmak ne de ilâhlaştırmak olmasıdır.

Türk edebiyatında, etkisi uzun yıllar öncesine dayanan, çeşitli edebi türlerin bu kaynaktan beslendiği, başta Hz. Peygamber olmak üzere kutsal şahsiyetler (veliler, din ve tarikat büyükleri vb.) sayesinde edebiyatın din ile birlikte yol aldığı açıkça görülmektedir. Dinin, edebiyatın sınırları içine dâhil olmasıyla siyer verimlerinin pek çok türde kullanıldığı görülmüştür. Günümüze gelindiğinde bu verimler, din dışı edebi formlarda yeni bir boyut kazanmıştır.

Tanzimat ile birlikte edebiyatımızın dinle ilişkisine bakıldığında modernleşme temayülü gösteren edebiyat, modernizmin zihniyet dünyasına

uygun bir şekilde kutsalı öteleyerek hayatın dışına itmesi ve Türk edebiyatındaki dine karşı mesafeli duruş¹ kutsalın görünümünü anlatma hususunda yetersiz kalmıştır. Yine bu süreçte din anlayışı, “Batı edebiyatı etkisiyle oluşan yeni edebi türler içinde farklı travmatik görüntüler almaya, ardından silikleşmeye başlar. Yeni akım ve düşünceler içinde ilk önceleri kendini savunmak durumunda kalan çokluk ne olmadığını izaha uğraşan “din”, gitgide kendi kabuğuna gizlenmiş, başka disiplinlerin ve sanatın içeriğinden de ayrılması gerektiğine dair gizli-açık kanıların hâkim olduğu ortamda, birçok edebi eserden de çekilmiştir. Merkezde olan ve görünür kılınan edebi eserler, bu çekilişi ilk gerçekleştirenler olur. Onlarda artık Peygamber yoktur.”²

“Roman, modern zamanların ürünü olarak bilimler gibi dinle çatışarak en azından kendini dinin dışına koyarak, hatta tersinden bakılırsa bazen dinin yerine koyarak var oldu. Müslüman sanatçı da modern sanatı üretmek için modern sitemlerin paradigmalarıyla yetiştirdi. Yetiştirdi ama hiçbir zaman da sanatların esasları olan hayal, tasvir, benzetme gibi zihin ve dil faaliyetlerine karşı din tarafından uyarıldığını unutmadı. O halde romanın Peygamber’i anlatıp anlatmayacağı konusundaki tereddüt veya tartışma, esasen Müslümanca ontolojinin kaçınılmaz sonucudur.”³ Oysa edebî eser dünyasında dini ve kutsal olanı sağlıklı bir şekilde anlatmanın yolu, İslami yapının ne olduğunu iyi kavramaktan, sağlam bir İslami görüşe sahip olmaktan ve onu kendi doğal seyri içinde anlatmaktan geçmektedir.

Edebiyat, içinde insan olan her alanla bağlantı halindedir. Edebiyatın kimi zaman bireysel kimi zaman da toplumsal meselelerin tespiti ve çözümünü için işlevsel olarak kullanılması onu diğer disiplinlerle işbirliği içinde olmasına zemin hazırlamıştır. İşlevselliğinin neticesinde çalışma alanları içinde konumu değerli bir görünüm kazanmıştır. Nitekim son

¹ Ebru Burcu Yılmaz, “Romanın Ontolojik Temelleri ve Kurmaca İçinde Kutsalın Yansımaları”, *Sireti Sürette Görmek I-II Çalıştay Tebliğler Kitabı* (İstanbul: Meridyen Derneği, 2018), 54.

² Zeynep Kevser Şerefoğlu Danış, “Dini Romanlarda Peygamber ve Sunnet Algısı”, *Türkiye’de Tüm Yönleriyle Sıyer Çalışmaları Sempozyumu Tebliğ Kitabı*, (9-12 Nisan 2015) (İstanbul: Meridyen Derneği, 2016), 2: 96.

³ Mehmet Narlı, “Son Dönem Romanında Hz. Peygamber”, *Hazreti Peygamber’i Sanatla Anlatmak* (Adapazarı: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Sakarya Kitaplığı, 2018), 226.

zamanlarda edebiyatın ve edebî ifadenin görünüm biçimlerinden biri olan roman türü ve siyer işbirliğinden hareketle edebiyatın sunduğu olanaklar birleştirilerek siyer-romanların modern kurguda yerini aldığı ve türediği görülmüştür. Oysaki siyer ve roman, gerek olayların anlatımı hususunda (gerçeklik ve kurgulanma) gerekse kendi türlerine ait üslup konusunda birbirlerinden çok uzak iki farklı dünyayı temsil etmektedir. “Romanlarda bireyin yaşadıkları, arzuları, sıkıntıları vb. dile getirilir. Romancı bireyi birey yapan özelliklere odaklanarak siyer türünde hiç olmadığı kadar “kurgulanmış” bir dünya oluşturur. Bu yönüyle romanlarda ele alınan konu, yeni bir evren kurması açısından siyer türünden tamamen farklıdır. Siyerde, odaklanan hayat, asla yazar tarafından “kurgulanmış” bir hayat olarak okura sunulmaz. Onun hayatıyla ilgili en küçük bir ayrıntıda bile siyer yazarının “gerçekten” ayrılması istenmez; çünkü bu durum, bazı hadislerle de yazarın sınırını kesin hatlarla çizmektedir. Hz. Peygamber’in kendisi ile ilgili “yalan” uyduranların cehennemde yerlerini hazırlamalarına işaret eden sözleri, siyer yazarının önünde her zaman şiddetli bir uyaran olarak bulunmaktadır. Roman türünde ise bu türden bir “sınır” fikri bulunmaz. Roman bu açıdan bütün tanımları, kuralları ve şekilleri alt üst ederek kendi türünü inşa etmesi açısından çok farklıdır. Bu roman için mümkündür, zira roman teknik anlamda bile hâlâ çeşitli içerik ve şekil uygulamaları ile değişmekte ve dönüşmektedir.”⁴ Gerçeklere sıkı sıkıya bağlı olan siyer konularının muhayyel bir duygu dünyasına sahip romanın içinde Hz. Peygamber’in tüm gerçekliğinden uzaklaştırılarak yapmadığı davranışları yapmış ya da söylemediği cümleleri söylemiş gibi gösterilerek kurgulanması kabul edilemez.

Günümüzde Hz. Peygamber’in hayatını konu edinen roman türündeki siyer eserleriyle karşı karşıya olduğumuz muhakkaktır. Ne yazık ki “Peygamberimizin hayatını konu alan veya ona yaslanan romanlarda, siyer bilgilerine birebir sadık kalındığını elbette söyleyemeyiz. Üstüne üstlük bu türden metinler, sıradan bir üslupla, biraz romantizm, duygusallık, şiirimsi bir ifade biçimiyle kaleme alınıyor. Çünkü anlatılan ha-

⁴ Turgay Anar, “Siyerden Romana “Düşüş”: Hz. Muhammed’i Konu Edinen Türk Romanlarında Bellek, Bilinç, Tasvir”, *Sıreti Sürette Görmek I-II, Çalıştay Tebliğler Kitabı* (İstanbul: Meridyen Derneği, 2018), 158-159.

yata, organik bütünlüğü içinde dramatik bir öz yani acılar, kederler, hüznler, duygusal dalgalanmalar, çatışmalar, insanî gitgeller karıştırılmalı ki roman kıvamına ulaşsın... Anlatılanların etkili olması yani anlatılan kişinin hafızalarda yer etmesi için buna ihtiyaç vardır.”⁵ Hatta Ahmet Sait Akçay bu konuda İslâmî yazarların dahi kurguyu pek dikkate almadan herhangi bir olayı ya da durumu roman olarak etkileyici ve sahte bir lirizmle anlatmayı tercih ettiklerini dile getirir.⁶

“İslam’ın ilk döneminde yaşamış Peygamber’i görmüş, ona inanmış ve onun sohbetine katılmış olan ilk kuşak sahabiler onunla bir ‘dostluk ilişkisi’ kurmuşken sonraki kuşaklar bu ilişkinin biçiminden ve yarattığı atmosferden uzaklaştıkça onunla bir ‘aşk’ ilişkisine yönelmişlerdir. Aşk ilişkisinin karakteristik özelliği aşkın maşuka çılgınca bir bağlılıkla bağlanmasıdır. Bu çılgınca bağlılık her türlü makuliyet ve akılcılığı ortadan kaldırmakta, sevgiliyi yüceltmeyi ve kutsallaştırmayı beraberinde getirmektedir.”⁷ Bu yüceltici ve kutsallaştırıcı tutum neticesinde onun örnek alınacak bir insan olmaktan çıkıp kendisine hayran olunacak mükemmel ve olağanüstü bir peygambere dönüşmesine ve toplum algısındaki peygamber profiline zarar vermesine neden olmuştur.

Romanların hemen hemen hepsinin, anlatım hususunda her ne kadar iyi niyetle yazılmış olsalar da popüler kültürün rüzgârına kapıldıkları aşikârdır. Gerek fazla satma pahasına, gerek sanatçının tanınma isteği gerekse başka amaçlarla oluşturulan İslâm’ın asıl gerçeğini anlatmaktan öte, başka hayaller peşinde koşan bu ürünler, popüler kültürün boyunduruğu altında birer pazarlama aracı olmaktan ileri gidememişlerdir. Hatta muhteva, dil, üslup, estetik kaygı, kronoloji açısından içinde birtakım hata ve yanlışlıklar barındırmasına rağmen, bu eserlerin sayısının gün geçtikçe arttığı tespit edilmiştir. Nitekim son yıllarda artan bu problemler neticesinde siyer-roman ilişkisi akademik dünyanın ilgisini çekmiştir. Bu konuda ilk tartışmaları başlatan M. Fatih Andı’nın kaleme aldığı “Modern Edebiyatta Hazreti Peygamber’i Anlatmak” ve “Popüler

⁵ Turan Karataş, “Biyografik Romanın Okurda Oluşturduğu Peygamber İdraki ve Tasavvuru”, *Hazreti Peygamber’i Sanatla Anlatmak* (Adapazarı: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Sakarya Kitaplığı, 2018). 354.

⁶ Ahmet Sait Akçay, *Bellekteki Huriler/İslamcı Popülist Kültüre Eleştirel Bakış* (İstanbul: Selis Kitaplar, 2006), 19-20.

⁷ Kadir Canatan, “Gelenekte Kutsal-Peygamber Anlatıları”, *Siyer Edebiyat İlişkisi: Siyer Atölyesi 2010 Tebliğler Kitabı*, (İstanbul: Meridyen Derneği, 2010). 59.

Siyer Kitaplarında Dil, Üslup ve Estetik Sorunları” başlıklı makalelerde siyer konularının roman formunda yazılışından kaynaklanan problemlerin ilk örneklerine rastlamaktayız. Yine bu bağlamda siyer ve roman ilişkilerini ele alan ve değerlendiren bir tez yazılmıştır. Gönül Yonar Şişman’ın hazırladığı bu tezde⁸ 2000-2015 arasında yayımlanmış romanlar üzerinden Hz. Peygamber’in tasavvur ediliş şekillerinin ve bu tasavvurlarda modernist söylemin etkisiyle oluşan hataların eleştirel bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir. İlerleyen süreçlerde ise, “Siyer-Edebiyat İlişkisi” başlıklı Siyer Atölyesi projesi, “Sıreti Sûrette Görmek” başlıklı çalıştay ve “Hz. Peygamber’i Sanatla Anlatmak”, “Türkiye’de Tüm Yönleriyle Siyer Çalışmaları” başlıklı sempozyumlar düzenlenmiştir.

Çalışmamızda türüne roman mı, siyer mi?⁹olduğuna yazarlar ve yayınevlerinin karar veremediği, kendi tabirlerince “romanımsı, roman tadında siyer, siyer tadında roman, siyer anlatısı vb.” adlandırdıkları popüler siyer-romanlar gerek muhteva açısından gerekse dil ve üslup açısından incelenerek kurgu içerisinde değişen siyerin hangi boyutlara taşındığı, nasıl bir görünüme dönüştürüldüğü ve çalışmanın amacına uygun olarak hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Burada esas olan Hz. Peygamber’i siyer verimleriyle modern türler içinde anlatma konusunda sıkça yapılan hata ve yanlışları tespit etmek ve onun manevi şahsını anlatan eserlerde olması gereken edep ve ihtiramı vurgulamaktır.

A. Biçimsel Değerler Bağlamında Din Dili

1. Dinî, Siyasî Ve İdeolojik Değerler Çerçevesinde Aşağılayıcı Ve Nefret Söylemleri

Roman edebî bir ürün olmasının yanı sıra temelinde insana ait hikâyeler anlatırken geri planında toplumun dinî, siyasî ve ideolojik görüşleri hakkında okuyucuya çeşitli veriler sunan bir bilgi yelpazesidir. Nitekim roman yazarları, bir yandan kişisel veya toplumsal bir olay ya da durumu anlatırken diğer yandan toplumun dinî ve siyasî değerlerini kendi

⁸ Gönül Yonar Şişman, “2000 Sonrası Türk Edebiyatında Konusunu Siyerden Alan Romanlar” (Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2015).

⁹ “Roman denilmemesinin sebebi, kitabın bir kurmaca olmadığını, esasının siyerler olduğunu belirtmek içindir. Siyer denilmemesinin sebebi ise elimizdeki metnin devredile gelen siyerlerden de farklı olduğunu işaret etmektir.” Narlı, “Son Dönem Romanında Hz. Peygamber”, 219.

perspekteflerinden yansıtabilirler. Dolayısıyla okuyucu isteyerek ya da istemeyerek belki de mecbur kalarak yazarın aşılıp istediği bilgileri zihin belleğine almak durumunda kalır.

Romanlarda yazarın bakış açısını oluşturan unsurlar, yazarın yetiştiği çevre, kendine ait dünya görüşü ve inançlarıdır. Genel anlamda bu durum roman yazarı için çok da büyük anlamlar ifade etmese de özelde siyer konulu roman yazarı için bu ideolojik tavır, (hele ki söz konusu Hz. Peygamber olunca) farklı problemleri beraberinde getirmenin önünü açmıştır. Bu durum maalesef Hz. Peygamber'in hayatını, roman türünün çatısı altında bir nevi süflileştirmek ve itibarsızlaştırmak için yapılmış bilinçli propagandalara dönüşmüştür.

Meselâ "Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)" ve "Son Emir" adlı eserlerde her ne kadar roman kahramanları Hz. Fâtıma ve Hz. Ali olsa da önem itibarıyla Hz. Peygamber'in kendisinin ve yaşam öyküsünün ikincil planda kaldığı görülmektedir. Yazar, neredeyse söylemlerini Hz. Peygamber'in varlık sebebini Hz. Ali'nin imametini onaylamak için gelişine bağlayacak kadar ileri götürmüştür. Romanlarda Hz. Ali'nin imameti konusundaki anlatımların epeyce yer tutmasına rağmen Hz. Peygamber ile ilgili pek çok önemli bilgi ve ayrıntıların da atlandığına şahit olmaktayız. Dolayısıyla dinî kabuller ve ideolojik bağlamda yazılan bu tarz romanlarda Hz. Peygamber'in hayatının tam olarak yansıtılmadığı görülmekle beraber mezhepsel ayrıştırılmalara da davetiye çıkartmaktadır. Üstüne üstelik romanların içeriğinde ashaba karşı kin ve düşmanlık besleyen sözlerle ve nefret dolu söylemlere karşılaşmaktayız.

Örneğin "...Ali'nin peygamberin naaşıyla meşgul olmasını fırsat bilen riyakârlar, Ali'ye Gadir Hum'da ettikleri biati inkâr ederek, bir oldu bittiyle ve yapay sebeplerle Ömer'in desteğini arkasına alan Ebû Bekir'i halife seçmişlerdi.

Ebû Bekir ve arkadaşları, hilâfeti kaybetmemek ve halk arasında daha da güçlü bir konuma gelebilmek için, çeşitli kamuoyu çalışmalarıyla ve baskıcı tutumlarıyla hilâfetin temellerini insanların zihinlerinde ve kalplerinde günden güne daha da sağlamlaştırmaya çalışıyorlardı."¹⁰

Yazar, Hz. Peygamber'in vefatı sonrasında halife seçilen Ebû Bekir'in dilinden "Halk gün geçtikçe Ali'nin etrafında saf tutacak diye korkuyo-

¹⁰ Habib Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)* (İstanbul: İmam Rıza Dergâhı Yay., 2016), 154.

rum. Zaman kaybetmeden bazı önlemler almak lazım.”¹¹ gibi sözlere yer vererek Hz. Ebû Bekir’i hilâfet sevdalısı, Hz. Ali’yi de bu durumdan mağdur olarak konumlandığını görmekteyiz.

Başka bir yerde Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekir arasında geçen konuşmada yazar yine Ebû Bekir ve Ömer’i hedef göstererek Hz. Ali’nin sanki Hz. Ebû Bekir’in hilâfeti önünde engel teşkil ettiği izlenimi uyandırılmaya çalışılmıştır.

“Be adam! Bize muhalefet eden grubun başı kimdir? Ali değil midir? Ali’den biat alırsan, diğerleri de sana biat etmez mi?”

Ebû Bekir’in gözlerinin içi parladı birden.

“Evet, haklısın. Neden daha önce düşünemedim. Ali biat ederse hiçbir sorunumuz kalmaz.”¹²

Yazar, Hz. Ebû Bekir’in Hz. Ali’nin kendisine biat etmesi konusunda Hz. Ömer için Hz. Ali’ye karşı saldırganca tutumda olduğunu gösteren diyaloglara yer vermiştir.

“...Ömer sinirinden kuduruyordu. Kılıcın kabzasını sıkıca kavrayarak: “Kendisi bilir” dedi. “İyilikle gelmiyorsa onu zorla getirmesini de bilirim.”

Daha sora büyük bir hınç ve öfkeyle dışarı çıktı...”

...

“Ya Ali kapıyı aç!”

“Cevap alamayınca kapıyı tekmelemeye ve tehditler savurmaya başladı:

“Aç kapıyı Ali! Açmazsan kapıyı kıracağım.”¹³

Yine romanda Hz. Ömer için, *“Kudurgan bir hayvan içgüdüleriyle saldırıya ve tehditler savurmaya devam ediyordu.”¹⁴, “Ömer’in taşlaşmış kalbi”¹⁵, “Ömer’in gözü dönmüştü bir kere”¹⁶, Ömer şeytani bir gururla”¹⁷ ; Hz. Ebû Bekir için, *“Ebû Bekir hadis uydurmaya başladı.”¹⁸, “Ebû Bekir halkın nazarında pozisyonunu güçlendirmek için konuyu saptırmaya**

¹¹ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 155.

¹² Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 156.

¹³ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 156-157.

¹⁴ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 158.

¹⁵ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 158.

¹⁶ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 159.

¹⁷ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 161.

¹⁸ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 178.

başlamıştı. Tekrar uydurduğu o yalan hadise sığındı. Çünkü tek dayanağı oydu.”¹⁹ gibi ifadeleri kullanılmıştır.

Bir başka yerde Hz. Fâtıma'nın ashaba yönelik “kapıda bekleyen leş kargaları”²⁰ ve Medineli kadınlara yönelik de “dünyanızdan tiksinererek kocalarınıza öfke duyarak sabahladım”²¹, “Zalimler topluluğunun bulunları kopsun, boğazları dert dert görsün, kahrolsunlar!”²² şeklinde konuşturulduğu görülmektedir.

2. Dönemin Diline Ve Siyer Terminolojisine Uygun Düşmeyen İfadeler

Romanlarda Hz. Peygamber'in hayatı ve kişiliği mevzu bahis olduğunda metnin genel çerçevesine hiç de uygun olmayan ifadelerin kullanıldığını görmekteyiz. Bu ifadeler, Hz. Peygamber'in yaşadığı devrin sosyal özelliklerini yansıtmadığı gibi o devrin çevre ve şartlarına da uygun düşmemektedir.

Mesela, “Tûba Kokusu” adlı romanda;

“Kureyş'in azizesi”²³

“düzmece fanteziler”²⁴

“Domuz suratlı bir insan silüetinde”²⁵

“aynı yastığa baş koyduğu bir ihanetin çarmihında çırpınmakta”²⁶

“kamuoyu çalışmaları”²⁷

“şeytani bir gururla”²⁸

“pasif kıyam”²⁹

“kafamdaki ikilemler”³⁰

“Bu nasıl hükümet? Bu nasıl kasavet?”³¹

“Kulaklarınız ve gözleriniz iptal edilmiş adeta”³²

¹⁹ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 186.

²⁰ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 157.

²¹ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 191.

²² Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 191.

²³ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 12.

²⁴ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 26.

²⁵ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 27.

²⁶ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 143.

²⁷ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 154.

²⁸ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 161.

²⁹ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 167.

³⁰ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 169.

³¹ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 178.

³² Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 188.

“Zalimler topluluğunun burunları kopsun, boğazları dert dert görsün, kahrolsunlar!”³³

“son çırpınışları tirajı komikti”³⁴

“Ümmetinin üzerime nasıl çullandığı”³⁵

“şu toprağı sizin kanlarınızla boyarım”³⁶

Yine romanda geçen bazı ifadelerin Hz. Fâtıma'nın dilinden cümlelere döküldüğü görülmektedir. Bu ifadeler gerçeklikle örtüşmediği gibi kaynaklarda onun söylemine dair bu tarz rivayetler tespit edilememiştir.

“dünyanızdan tiksinerak kocalarınıza öfke duyarak sabahladım.”³⁷

“kıldığım her salatta ikinize de beddua edeceğim”³⁸

Hz. Peygamber'in yaşadığı toplumun dinî, siyasî, ekonomik ve coğrafik açıdan okura tanıtıldığı siyer romanlarında Hz. Peygamber'in risalet görevi ve bu esnada yaşadıkları anlatılırken eserlerde bu gerçekliği verme adına ve anlatımda yüksek dil zevki ve estetik görünüm bakımından yazarların birtakım atasözleri ve deyimlerin kullanıldığı görülmektedir. Ancak kullanılan ifadeler Türkçe yazılmış bu romanlarda her ne kadar uygun gibi görülse de Arap geleneğine ait bu konularda Arapça atasözleri ve deyimlerin kullanılması gerekirdi.

Mesela;

“kapıda bekleyen leş kargaları”³⁹

“dut yemiş bülbüle dönmüştü”⁴⁰

“hasımların elinde birer oyuncağa dönüşmek”⁴¹

“İti an çomağı hazırla!”⁴²

Yine eserlerde dinen de mahzurlu beddua ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir.

“...Allah belâlarını veresiceler...”⁴³

³³ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 191.

³⁴ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 197.

³⁵ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 209.

³⁶ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 212.

³⁷ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 191.

³⁸ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 198.

³⁹ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 157.

⁴⁰ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 163.

⁴¹ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 191.

⁴² İskender Pala, *Hz. Muhammed için Bülbülün Kırk Şarkısı* (İstanbul: Kapı Yay., 2015), 132.

⁴³ Pala, *Hz. Muhammed için Bülbülün Kırk Şarkısı*, 203.

Ayrıca yazarların sıkça yaptığı anokronizme düşme sonucunda eserlerde birtakım terminolojik hatalar ortaya çıkmaktadır. (“Yalnızlık Anaforu: Hz. Peygamber’in inzivaya çekilmesi”, “Kur’an: Aşkın serenadı”, “Göksel gezinti: Miraç” gibi.) Bu hatalar, İslamî terminolojiyi bambaşka boyuta taşıyarak kelimelerin arkasındaki anlam ve çağrışımın yüklerinin silinmesine hatta sığlaşmasına sebep olmaktadır.⁴⁴

3. Anlaşılması Güç Tasvir Dili

Eserlerde yazar, okurun zihnini canlı tutmak ve metnin tekdüzeliğini kırmak için tasvirlerden yararlanır. Bu durumun okuyucuda iz bırakmasını sağlayan en önemli etken ise yapılan betimlemenin özgün ve doğal olmasıdır. Ancak romanlarda çoğu tasvirde sıradan, yapay, nesnel olarak ifade karşılığı olmayan, düşünsel derinlikten uzak ifadelerle karşı karşıya kalmaktayız. Tıpkı “Aşkın Meali” romanında olduğu gibi.

*“Çöl, hiçlik makamıdır. Çöl, yeryüzünün son noktası; hayat ülkesinin, hayal gücünün son çizgisi. Çölde en güzel yetişen şey hayaldir. Kelebeğe benzer mavi, yeşil, mor, bal renkli bir çiçektir çölün hayal bahçesi. Çöl koskoca hayal perdesiydi...”*⁴⁵

Benzer bir ifadeye bu kez “Bülbülün Kırk Şarkısı”nda rastlamaktayız. Yine çöl ile ilgili yapılan tasvirde çölün o zamanki somut yapısı, coğrafi konumu ve özellikleriyle ön plana çıkarılmamış, soyut ve hayalî derinliklerle dolu satırlara yer verilmiştir.

*“Çöl, evsiz ve duvarsız mekân; çöl akıl ve hesap dışı zaman... Çöl, susuzluğun ve fırtınaların savruk karargâhı; çöl yıldızlar altında hüznü gecelerin ahı... Çöl, kum zerrelere örülen yatak; ve çöl birbirine karışan siyah ile ak... Her şeyi kuşatan erişilmez nimet; belki hususî nasiplere elveren ganimet...”*⁴⁶

Bu örneklerden sonra okurun zihninde tam olarak karşılığı olmayan ve ne anlama geldiği dahi anlaşılmayan ifadeler de eserlerde sık sık karşılaşılmaktadır. Meselâ;

*“Hece hece çarptı Kevser’in suları Hira Mağarasının duvarlarına...”*⁴⁷

*“...İkra'nın katreleri sadrını serinletti, yüzünü yıkadı ayet ayet...”*⁴⁸

⁴⁴ M. Fatih Andı, “Popüler Siyer Kitaplarında Dil, Üslup ve Estetik Sorunları”, *Türkiye’de Popüler Siyer Çalışmaları: Siyer Atölyesi: 2011-2012 Tebliğler Kitabı* (İstanbul: Meridyen Derneği, 2013), 89.

⁴⁵ Yağmur, Hz. Ali ve Fatma- Aşkın Meali 3, 72.

⁴⁶ Pala, Hz. Muhammed için Bülbülün Kırk Şarkısı, 105.

⁴⁷ Yağmur, Hz. Ali ve Fatma- Aşkın Meali 3, 23.

“Çöl kabına sığmıyordu. Rüzgârın zehirli tokadıyla kumlarını savuruyordu Mekke'nin semalarına...”⁴⁹

“Mekke'nin ıssız gecelerinde, düşkünlerin umutlarına katık, yolda kalmışların heybesinde azık; aşkın mihrabında vuslat anını beklediği sevgiliye yanık bir yürek...”⁵⁰

“...Kıskançlık duygusu ruh sahillerinde dalgalandı ve o azgın dalgaların senfonisine aldanıp, karanlığa doğru dağıldılar.”⁵¹

“hasret seremonisinin fonu eşliğinde”⁵²

“...veda anının hüzünlü fonu eşliğinde...”⁵³

“...cam keşiği acıların hiddetine döküyorlardı gözyaşlarını.”⁵⁴

“...haksızlıklar karşısındaki sükûtunun vebalini kusuyordu haykırışlarında...”⁵⁵

“...kimisi bir köşeye çekilmiş vicdanının onulmaz sancısını soluyordu...”⁵⁶

“...kimisi de samimi bir duygu esnemesinde...”⁵⁷

“...içini kasıp kavuran bir acının dayanılmaz zonklaması...”⁵⁸

“...Şimdi gül alıp gül satma, belki gülü gül ile tartma vaktiydi...”⁵⁹

B. İçeriksel Değerler Bağlamında Din Dili

1. Aşırı Trajikleştirme, Dramatikleştirme Ve Romantikleştirme

Romanı diğer edebi türlerden farklı kılan şey şüphesiz onun kurmaca (fictive) yapısı olmakla beraber kahramanlarını başkalarından ayırarak onları kendine özgü kılması ve onların etrafını detaylı bir şekilde vermesidir. Yazar, kahramanların öykülerini yer yer trajik vurgular yaparak yer yer dramatik sahneler çizerek yer yer de iç içe girmiş olay örgüleriyle okura sunar. Yukarıda söz konusu ettiğimiz bu etmenlerin anlatılan hikâyeye zenginlik ve çeşitlilik katması kaçınılmazdır. Ancak bunların

⁴⁸ Yağmur, *Hız. Ali ve Fatma- Aşkın Meali* 3, 23.

⁴⁹ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 10.

⁵⁰ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 12.

⁵¹ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 22.

⁵² Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 200.

⁵³ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 202.

⁵⁴ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 205-206.

⁵⁵ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 205.

⁵⁶ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 205.

⁵⁷ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 205.

⁵⁸ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 208.

⁵⁹ Pala, *Hız. Muhammed için Bülbulün Kırk Şarkısı*, 89.

abartılması sonucunda ortaya sulandırılmış, bayağılık taşıyan sun'i ifadelerin ortaya çıktığına şahitlik etmekteyiz.

Örneğin; Sinan Yağmur'un "Aşkın Meali" adlı romanında Hz. Hatice'nin vefatının yaklaştığı sıralarda Hz. Fatma'da yaşattığı derin keder ve üzüntü santimental şekilde dile getirilmiştir.

"Çöllerden ırmaklar çıkararak kadın yorgundu artık. Birden bire düşmüştü yatağa Hatice Anne. Başucunda küçük kızı Fatma. Elleriyle siliyor annesinin alnındaki boncuk boncuk akan terleri. Annesinin alnından kendi alnına geçecek yazgıları tek tek toplar gibi.

Ayaklarına başını dayayıp parmak uçlarına yüzünü süren kızına seslendi:

"Kızım yanıyorum, bir bardak su."

Su içecek zamanı var mıydı? Ama olsun, istemişti Fatma'sından.

Fatma'nın yazgısıydı her sevdiğinin son anlarında onlara su taşımak. Önce annesi, sonra babası su isteyeceklerdi "En Sevgili"ye yürürken. Sonrasında Bedir'de, Uhud'da, her savaşta elinde su taşıyacaktı mücahitlere. Suydu Fatma'nın kaderi, su gibi aziz, su misali serinleticiydi ya o mah gözleri.

Su gelmeden su gibi akıp gitmişti Hatice iman ve aşk ile sevdiği Rabbinde.

Bir Şevval gecesinde susar dünya, susar insanlar. Bir ninni sesine karışır tüm ağıt sesleri. Uyusun da büyüsün diyen dil susmuştur artık yavrusunun başucunda.

Sesin. Ne güzeldi sesin. Yumuşacık, sıcacık. Tüm kalbimin kuşları havalandırdı. Sesinin ikliminde.

Ah Fatma'nın yüreğine karalar bağlatan gidiş! Bir ateş düşürdün ki bağrına, bildiğin gibi değil. Her kız bir annesini yitirdi bu sabah seninle..."⁶⁰

Yine okura aşırı dramatilize edilmiş bir sahne olarak çizilen başka bir örneğe Nuriye Çeleğen'in "Aşk-ı Hüzün: Hz. Âmine & Halîme romanında Hz. Âmine'nin vefatıyla birlikte Hz. Peygamber'in ölüm gerçeğinin çaresizliği karşısında annesinin vefatına duyduğu üzüntü şu şekilde ifade edilmiştir:

⁶⁰ Sinan Yağmur, *Hız. Ali ve Fatma- Aşkın Meali 3* (İstanbul: Kapı Yay., 2016), 51-52.

“...Kâinat suskun. Anne ölürken başucunda ağlayan bir çocuk varsa kâinatın dili tutulur.

Muhammed’imin (asm) gözlerinde ayrılığın yaşları. Hep sevdikleri alınıyor yavrumdan. Gurbet, ayrılık el atmış hayatına. Mekke’de bile değil Allah’ım. Yanında dedesi bile yok.

Gözyaşı dökülüyor gurbette ölümün firkat dolu acısına.

Yavrum itaatkâr, babası gibi, dedesi İsmail gibi... o da ölümün bıçağına boyun uzatıyor her daim.

(...)

Beyaz yüzü solgun “Annem!” diyor. “Annem!”

(...)

“Annem,” diyor yalnızca “annem!”

Ah o “annem” kelamı.

Kâinat inliyor, “Annem, annem!” diye.⁶¹

Sibel Eraslan, “Çöl/Deniz Hz. Hatice” romanında Hz. Hatice’nin abdest almayı ve namaz kılmayı öğrenmesini film sahnelerini aratmayacak şekilde aşırı romantize edilmiş halde okuyucuya sunmaktadır:

“Hatice annemiz, abdestin her rûknünde, bir kere daha âşık olurcasına hayranlıkla seyrediyordu eşini... Bir aşk ve sadakat yemini gibi, gözlerini eşinden ve sudan alamıyordu... Su takibi... Su gayreti... Su tanışması... Su ahdi, su vefası... Yüce Allah Resulüne Sevgilim dedi... Hatice de Sevgilisinin Sevgilisi oldu. Su yeniden takılan nişanları, yeniden kıyılan nikâhlarıydı onların. Aşklarının sırrını suya verdiler de su o günden sonra konuşmamaya yemin etti...”⁶²

“Aşk kokusu eşliğinde kar tanesi yeryüzüne düşer gibi, cemreler suya düşer gibi, secdeye düştüler.”⁶³

“Çöl/Deniz Hz. Hatice” romanında, Hz. Peygamber ve Hz. Hatice arasındaki aşk, şiirsel olarak şu şekilde ifade bulmuştur:

O bulut, aşk kaleminin çizdiği bir hayal miydi?

O bulut, Allah’ın bahşettiği bir nimet miydi?

O bulut, Muhammed’in alnından göğe şavkı vurmuş ilahi bir iz miydi?

O bulut, Hatice’nin gördüğü bir düş müydü?

⁶¹ Nuriye Çeleğen, *Aşk-ı Hüzün: Hz. Âmine & Halime* (İstanbul: Timaş Yay., 2016), 224-230.

⁶² Sibel Eraslan, *Çöl/Deniz Hz. Hatice* (İstanbul: Timaş Yay., 2017), 283.

⁶³ Eraslan, *Çöl/Deniz Hz. Hatice*, 285.

O bulut, sevenlere has bir iyilik sağlık temennisi miydi?

O bulut, sevilenin başında kanat çırpan meleklerin kanadı mıydı?

O bulut, aşka düşmekte olan bir kadının yol baht açıklığı duası mıydı?

O bulut, Hatice'nin üzerine titrediği serverine kalbinden uzattığı bir örtü müydü?

O bulut, ilahi aşkın batından zahire taşarken köpürttüğü denizden bir katre miydi?

O bulut, bakanı bakılana bağlayan bir andaç mıydı?

O bulut, gönül tacı, baş tacı mıydı?⁶⁴

Yine benzer romantize edilmiş bir anlatımı Aşkın Meali'nde Hz. Ali ve Hz. Fatma'nın Kâbe'yi tavaf edişlerini anlatımı sırasında görüyoruz:

"...Her şeyi geride bırakmış, zamansızlığın içindeydiler. El ele akan iki nehir gibiydiler. Beytullah denizine karışan iki billur ırmak..."

"...her ikisi de öperek aşklarını mühürlüyordu Hacer'ül- Esved'de. Hasretti Hacer'ül- Esved. Nişandı. İzdi. Gözdü. Bu kara sevda taşının damarlarına yazılıyordu. Hiç kazanmamak üzere Ali ve Fatma'nın sevdası."

"...âşıkların aşk tavafi."⁶⁵

2. İslami Romantizm Ve Mahremiyetin Mahremiyetsizliği

Roman, yapısı itibariyle kapalı kapılar ardında olan biteni açığa çıkar-maya istekli, insan hayatını tabiri caizse didik didik etmeye meyilli, gizli saklı her şeyi ortaya dökmeyi seven; aşk, sevgi, nefret, kıskançlık, arzu, hırs, ihtiras, özlem, umut, ümitsizlik, yalnızlık gibi insiyakları barındıran, zıtlıklardan hoşlanan, gerçekle ideal arasında sıkışıp kalmış insan hayatındaki krizlerden beslenen bir görünümde olduğu aşikârdır. Cemil Meriç, bu konuda "Kahraman, evlerinin damını açar, bizi yatak odalarına sokar. Roman başlangıcından itibaren bir ifşâdır" der.⁶⁶

"Hz. Muhammed'in (sav) belki de Türk romanında üzerinde en fazla durulan yönü eşleridir. Çokeşliliği, sebepleriyle birlikte irdeleyip bunun dönemin Arap toplumundaki ve İslam âlemindeki yerinin ele almayan, özellikle eleştirel bakmak isteyen sanatçılara bu konu hep bulunmaz bir fırsat olmuştur. Cumhuriyet dönemi Türk romanında da bu mesele, daha çok olumsuz bakan yönüyle işlenmiş, sanatçılar özellikle Hz.

⁶⁴ Eraslan, *Çöl/Deniz Hz. Hatice*, 108.

⁶⁵ Yağmur, *Hz. Ali ve Fatma- Aşkın Meali* 3, 194.

⁶⁶ Cemil Meriç, *Bu Ülke* (İstanbul: İletişim Yay., 1996), 119.

Hatice'nin yaşça büyük ve Hz. Âişe'nin de küçük olması hususunu yer yer alaycı bir üslupla olumsuzlayarak aktarmışlardır.⁶⁷

Yazarlar gerek eserlerinin tirajını arttırmak gerek okurun ilgisini çekmek gerekse ortaya gerçeğe yakın başarılı bir kurgu çıkarmak için karakterlerin kırılğan duygu dünyalarının tasvirlerini hiç çekinmeden yapmaktan geri kalmazlar. Bu eserler, özellikle “aşk” konusunu öyle bir düzleme oturturlar ki bu duruma dinin hiç de sıcak bakmadığı ve sakıncalı gördüğü bir anlayış doğrultusunda ela alırlar. Nitekim Hz. Hatice üzerinden Hz. Peygamber'den ayrı kaldığı zamanlarda sevgilinin yolunu gözlediği fedakâr, duygu yüklü, “yalnız” bir kadın profili oluşturulmuştur. Söz konusu romanlarda ele alınan aşk ve sevgi teması, o dönemin aşk ve sevgi anlayışına uymadığı gibi kadın üzerinden bu konuların modern zihniyet algısı etrafında oluşturulduğu ve tahrif edildiği görülmektedir.

“Çöl sıcağının altında eşini beklerken harflere sığınırdı Hatice Hatun... Ab-ı hayatım, açıortayım, ada'm, af kapım, afakım, ahdim, aklım, arslanım, aşikârım, aşkım, asumanım, aşım, ateşim, aydınlığım, azametim... Bahçem, bağlacım, bir tanem, buğdayım. (...) Han'ım, harfim,, asadım,, hazinem, hecem. (...) İncirim, isteğim, işim, izim... Jalem, jestim, jengdânım... Ra harfim, rayıham, rikkatim. (...) Şahikam, şarkım,, şattü'l arabım, şelalem, şekerim, şeyhim. (...) Takvimim, tamım, tatlım, tûrabım,, (...) Yağmurum, yazım, yazıtım. (...) Zamanım, zarfım, züvvarım...”⁶⁸

“Şayet eşi bir seferdeyse onun sefer şartlarına mahkûm ediyordu kendisini... ‘O çöl fırtınalarında yanarken, serin bir yerde beklemek bana haramdır’ der, terasın en gölgelik yerinde, sıcağın alnında, ufka çakılı olarak dalar giderdi yollara... Birkaç kere eşini beklerken kendinden geçip yığıldığı bile olmuştu terasa...”⁶⁹

“İşte aşksız gönüllerin diyarında büyümüş bir kadın... Ama aşkla... Ama yangın yerine dönmüş bir gönülle... Sevgiliyi bekleyerek geçen yıllarda sabırla beslemiş aşkını.”⁷⁰

⁶⁷ Bedia Koçakoğlu ve Ahmet Koçakoğlu, Türk Romanında Bir Yetim (Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Siyer-i Nebî Yaklaşımı), *Türkiye’de Tüm Yönleri ile Siyer Çalışmaları Sempozyumu Tebliğ Kitabı* (İstanbul: Meridyen Derneği, 2016). 2:124.

⁶⁸ Eraslan, *Çöl/Deniz Hz. Hatice*, 191-192.

⁶⁹ Eraslan, *Çöl/Deniz Hz. Hatice*, 189.

⁷⁰ Mert, *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 12.

“İşte o mukaddes kadın; Hz. Hatice yapayalnız bırakılmıştı...”⁷¹

“Büyük bir burukluğun girdabında salınan duyguları, bezgin bir yalnızlığın suskunluğunda her geçen gün korkuya dönüşüyordu. Kocası için korkuyordu. Mekke'nin o vefasız, zalim ve düşüncesiz insanların kocasına zarar vermelerinden korkuyordu. Elif gibi yapayalnızdı. Yalnızlığın sükût ettiği yüreğinde beslediği hisleri paylaşacak, onu içine düştüğü yalnızlık anaforundan kurtaracak bir sırdaşa ihtiyaç duyuyordu.”⁷²

Sibel Eraslan'ın romanında Hz. Âişe ile ilgili anlatıldığına göre; Hz. Âişe, sefere çıktıkları bir gün Hz. Peygamber'e yolculuk sırasında da yakın olmak için çocukça bir düşünceyle kendi devesiyle Hz. Hafsa'nın devesi değiştirerek onun gecesini almaya çalışır. Hz. Hafsa'nın bu durumdan haberi yoktur. Hz. Âişe kendi kendine “Beni affet olmaz mı, aşkım kalbimin zararına işlemiş, bunlar hep aşkın hallerindedir, affet...”⁷³ der. Yazar, bu durumda Hz. Âişe'yi amansızlığa düşmüş kıskanç bir kadın profili olarak okurun karşısına çıkarır. Eraslan'ın, Hz. Peygamber'e duyduğu sevginin bir neticesi olarak Hz. Âişe'nin kıskançlık duygusuna vurgu yaptığı görülmektedir. Santimantal söylemin ağırlıkta olduğu kıskançlık temasında yazar, Hz. Âişe'nin her kıskanç halini “aşkın hallerinden” sayar. Bu haller bazen diğer Ehl-i Beyt kadınlarını aldatmayaa, onlar üzerinde oyunlar kurmaya, gecelerini çalmaya kadar varır. Ama her defasında anlatıcı bu hali aşk temasına bağlar.⁷⁴

Sibel Eraslan'ın romanın başka bir yerinde Hz. Peygamber ve Hz. Âişe'ye dair mahrem ayrıntıları rahatça dile getirildiği görülmektedir. Okurun duygu ve hassasiyetleri, böylesine önemli kutsal şahsiyetler hakkında iki kişi arasında kalması gereken mahrem ayrıntıları öğrenmenin gerçekliğiyle yüz yüze bırakılarak, kurgusal gerçeklerle donatılmış tasvirlerle alt üst edilir.

“O(s.), aynı zamanda uykumdur benim...”

Baldan tatlıdır onun(s) yanında mışıl mışıl uyumak, ıplık bir süt kadar sevindiricidir bazen onun yanındaki uyku. Uyurken bile ellerini bırak-

⁷¹ Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 12.

⁷² Mert, *Tüba Kokusu (Hz. Fâtıma)*, 13.

⁷³ Sibel Eraslan, *Hz. Âişe (ra): Meleklerin Selam Verdiği Kadın*, (İstanbul: Timaş Yay., 2014), 207.

⁷⁴ Gönül Yonar Şişman, “2000 Sonrası Siyer Konulu Romanlarda Kadın Sahâbe Profilleri”, *Hadis ve Siyer Araştırmaları=Hadith and Sira Studies* 1, sy.1 (İstanbul: Meridyen Derneği, 2015): 171.

maktan korktuğumdur. Bulamadığımında bir kör gibi yanar gözlerim, bir kör gibi ağlar geceler... Parmak uçlarım O'nu(s) değmediğinde ah... Hz. Yusuf'un kuyusu sığ kalır içine düştüğümün yanında... Yusuf'u attıkları zindan bile ak kalır, gecenin içinde O'nu(s) arayan ellerimin tutamadığı zifiri anlarda...⁷⁵

Bu kez de Aşkın Meali'nde Hz. Peygamber ve Hz. Hatice'nin namaz kılma hali, dinî bir ibadeti yerine getirmenin çok ötesinde romantize edilerek bir aşk sahnesini aratmayacak şekilde okura sunulmuştur.

"Hanımların ilk Müslümanı, eşinin biriciği, Peygamberinin hemen bir adım gerisinde saf tutmuş. Bağlamış ellerini göğüs hizasına. Elif gibi dimdik durmakta kıyamda. Kudüs'e doğru yönelmiş iki aşk vücudu. Biri okuyor, diğeri onu tedebbürle dinliyor. İki mübarek soluk bir yöne akıyor buhar buhar. Can cana, yan yana eğiliyorlar, vav halini alıyorlar. Sonra tekrar doğrulup, mim şeklinde yere kapanıyorlar."⁷⁶

Zaman zaman romanlarda, duygusal anlatımların melankolik bir hava eşliğinde okura verilmesi söz konusudur. "Elif gibi yapayalnız", "Yusuf yüzlü yalnızlık", "hasret seremonisinin fonu eşliğinde", "veda anının hüznünlü fonu eşliğinde", "aşk kokusu eşliğinde", "hüznün acılı melodisi", "hasret sağanağı", "cam kesigi acılar", "kandil kandil yanan gözler", "gözü yıldız, sesi nehir, sözü deniz", "kâinatın yaratılış mayası", "aşk dağının yamacı" gibi hangi anlamlara geldiği tam olarak kestirilemeyen, muğlak, bulanık ifadelerle aşk olgusu olağanüstü bir yere konumlandırılır. Bu ifadeler o dönemin aşk anlayışını yansıtmadığı gibi bugünün insanının duygusal açlığı boş ve anlamsız hayallerle doyurulmak istenilir. Romanlarda aşırı romantize edilmiş bu yoğun duygularla, yazarın hayal âlemiyle baş başa kalan okur, dünya hayatında karşılaşmaları hiç de mümkün olmayan sanal dünyada bir anda kendilerini buluverir.

"Başkarakterleri hanımlar olan bu romanlarda, Peygamberimiz dâhil diğer bütün şahıslar, onların daha iyi görünüm kazanmaları için vardır. Yukarıda bahsini ettiğimiz duruma paralel olarak hayatın ve tarihin dışında, kitle kültürünün tam da ortasında aile, ev, özel hayat arasına sıkıştırılmış İslam'ın rol model portre kadınları, sahip oldukları öncü kimliğin protipinden uzaklaştırılarak sosyal kimliğinden âzâde bir ka-

⁷⁵ Eraslan, Hz. Âişe (ra): Meleklerin Selam Verdiği Kadın, 76-77.

⁷⁶ Yağmur, Hz. Ali ve Fatma- Aşkın Meali 3, 26.

dın karakterin yerini alırlar. Kadınlara sunulan dünya tasarımı, aynı zamanda Müslüman kadının yeniden inşasında kilit rol oynamaktadır. Romanlarda yazarların Hz. Peygamber'in muhterem hanımları üzerinden inşa ettikleri kadın kimliğiyle, muhafazakâr modernleşmenin seçkin bir üst kültür yaratma çabasını da görmekteyiz.”⁷⁷

Sonuç

Her şeyin mezc edildiği günümüzde siyer ve roman türü de bu handikaptan payını almıştır. Siyer konularının roman formatına adaptasyonu sonucu ne tam anlamıyla siyer ne de tam anlamıyla roman diyebileceğimiz “siyer temalı romanlar” ortaya çıkmıştır. Modern dönemin sanatçısı tarafından popüler kültürün getirdiği anlayışla dünün İslam'ı ve bugünün Modernizm'i arasında insanlara seküler hayatın çıkmazına bir kapı aralanmak istenir. Ancak romanın dış âleme, siyerin ise iç serüvene çektiği düşünülürse bu durumun, insanı zıtlıklara sürükleyen bir varlık haline dönüşmesine sebep olur. Dolayısıyla Hz. Peygamber ve ashabı ile bağ kurmak isteyen okur, bu kapıdan eli boş olarak dönecektir. Çünkü siyerin kendi içinde hala halledemediği birtakım tartışmalı durumlar söz konusudur. Nitekim roman formatında siyer yazılması; romanın kurgusallığı içinde siyer konularının sünî gerçekliklere maruz bırakılması, olağanüstü ve abartılı tasvirlerle donatılması din açısından yeni problemlerin doğmasına neden olacaktır.

Günümüz edebî siyer yazımında, siyer verimlerinin roman türü içinde işlenmesi bakımından elverişsiz olduğu bir gerçektir. Öncelikle konuların gerçeklikten öte kurgusallığa dayanılarak aktarılması, trajikleştirilmesi, mahremiyeti gözler önüne sermesi, işlenen temaların fantastik şekilde sunulması, anlatımda çatışmadan beslenmesi gibi bazı sakıncaların olduğu ortadadır. Ontolojik temelleri ve içerisinde doğmuş olduğu ideoloji sebepleriyle kültürümüze tamamen yabancı olan roman türünün, tüketim malzemesine dönüştürülmeye yatkın özelliği ve zeminiyle siyer muhtevasına uygun bir form olmadığı bir kez daha net bir şekilde anlaşılacaktır.

⁷⁷ Esra Fahriye Poyraz, “Popüler Siyer Romanlarına Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi”, *Sireti Sûrette Görmek I-II, Çalıştay Tebliğler Kitabı* (İstanbul: Meridyen Derneği, 2018). 75.

İslam tarihi ve siyer yazıcılığı bağlamında konuya bakıldığında, kutsalın kurgulanıp aktarılamayacağı gerçeğiyle karşı karşıya kaldığımız bu iki tür içinde, kutsalın sağlıklı bir şekilde çiçeklenmesi zor görünmektedir. Bu durum, birtakım tartışmaları her zaman beraberinde getirecektir. Bu tartışmaların ağırlık noktasını, siyeri oluşturan malzemenin güvenilir ve sağlam kaynaklar kullanılmadan hayal ve kurgu yoluyla anlatılmasının neden olduğu problemler oluşturur. Bu problemler de okuyucunun zihnindeki Hz. Peygamber algısına zarar vermekten başka bir işe yaramayacaktır.

İncelenen romanlarda, siyer konularının başka bir ruh ikliminin ürünü olan roman tarzında yazılması sonucu kurmaca-gerçek zıtlığı olduğu söylenebilir. Yazarın kaleminde kutsal için dini keskinlik ortadan kalkmış, onunla ilgili siyah-beyaz farkı kadar net olan gerçeklikler, grileşmeye başlamıştır. Kutsal olan zaten kutsaldır ve sınırlarının değiştirilmesine açık değildir. Dolayısıyla bu şartlar altında kimi edebi formlar, Hz. Peygamber'i anlatma bakımından uygun olamayabilir.

'Hz. Peygamber'i bir tür ile anlatmak nasıl mümkün olacaktır?', anlatılanlar ne derecede sağlıklı olacaktır?' sorularıyla karşı karşıya kalmaktayız. Bu sorular henüz tam anlamıyla cevabını bulamamışken, Hz. Peygamber'in hayatını bir form içinde anlatmanın yolu onu bir kurmaca kahraman olarak sunmakla sağlanamaz. Belki onun hayatının belirli kesitleri formun konusuna uygun düştüğü yerlerde bir alıntıyla veya yansımayla bu amaç gerçekleştirilebilir. Yahut bir kişi, bir temsil, bir imge veya motif üzerinden Hz. Peygamber anlatılabilir. Ana kahramanın mutlaka Hz. Peygamber olması diye bir zorunluluk da yoktur. Onu kendi zamanından bugünlere taşımanın yolu, onun hayatını, ahlâkını ve kişiliğini, kültür endüstrisinin herhangi bir malzemesine dönüşmesini sağlayarak olamaz; keza yazın dünyası içinde onun hakkında arkaik bir üslûpla, seviyesiz ve ucuz duygusallıklarla perdelenmiş yeni kurgular oluşturarak, onu basitleştirmek ve sıradanlaştırmak da makul değildir. Onu anlatmak, salt rivayetler ışığında değil de gerçeklik ipine sıkı sıkı tutularak, aşırı yüceltme ya da değersizleştirme arasında savrulan bir bakış açısı yerine, daha hassas bir anlayışla, sade, anlaşılır ve sağduyulu bir dille olmalıdır.

Netice itibariyle gayemiz, Hz. Peygamber sevgisini geçmişten bugünlere taşıyıp zihinlerde ve gönüllerde yeşermesini sağlayıp içselleştirmekse öncelikle inanç dünyamızın önemi ve yüklendiği işleve uygun davranılmalıdır. Yine edebiyatın imkânlarından faydalanarak hassasiyetle tasarlanmış yeni ve özgün türlerle onun bilinmeyen, bu zamana kadar işlenmemiş yönleri ile anlatılması gerektiği kanaatindeyiz.

Kaynakça

Akçay, Ahmet Sait. *Bellekteki Huriler/İslamcı Popülist Kültüre Eleştirel Bakış*. İstanbul: Selis Kitaplar, 2006.

Anar, Turgay. “Siyerden Romana “Düşüş”: Hz. Muhammed’i Konu Edinen Türk Romanlarında Bellek, Bilinç ve Tasvir”, *Sîreti Sûrette Görmek I-II, Çalıştay Tebliğler Kitabı(İstanbul, 29 Kasım 2017 ve 11 Nisan 2018)*, 157-162. İstanbul: Meridyen Derneği, 2018.

Andı, M. Fatih. “Popüler Siyer Kitaplarında Dil, Üslup ve Estetik Sorunları”, *Türkiye’de Popüler Siyer Çalışmaları: Siyer Atölyesi 2011-2012 Tebliğler Kitabı*. 89-104. İstanbul: Meridyen Kitaplığı, 2013.

Canatan, Kadir. “Gelenekte Kutsal-Peygamber Anlatıları”, *Siyer Edebiyat İlişkisi: Siyer Atölyesi 2010 Tebliğler Kitabı*, 35-64. İstanbul: Meridyen Derneği, 2010.

Çeleğen, Nuriye. *Aşk-ı Hüzün: Hz. Âmine & Halîme*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.

Danış, Zeynep Kevser Şerefoğlu. “Dini Romanlarda Peygamber ve Sünnet Algısı”, *Türkiye’de Tüm Yönleriyle Siyer Çalışmaları Sempozyumu Tebliğ Kitabı* (9-12 Nisan 2015) 2: 95-107. İstanbul: Meridyen Derneği, 2016.

Eraslan, Sibel. *Çöl/Deniz Hz. Hatice*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2017.

Eraslan, Sibel. *H. Âişe (ra): Meleklerin Selam Verdiği Kadın*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.

Karataş, Turan. “Biyografik Romanın Okurda Oluşturduğu Peygamber İdraki ve Tasavvuru”, *Hazreti Peygamber’i Sanatla Anlatmak*. Adapazarı: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Sakarya Kitaplığı, 2018.

Koçakoğlu Bedia ve Ahmet Koçakoğlu. “Türk Romanında Bir Yetim (Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Siyer-i Nebî Yaklaşımı)”,

Türkiye’de Tüm Yönleri ile Siyer Çalışmaları Sempozyumu Tebliğ Kitabı (İstanbul, 9-12 Nisan 2015), 109-138. İstanbul: Meridyen Derneği, 2016.

Meriç, Cemil. *Bu Ülke*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.

Mert, Habib. *Tûba Kokusu (Hz. Fâtıma)*. İstanbul: İmam Rıza Dergâhı Yayınları, 2016.

Narlı, Mehmet. “Son Dönem Romanında Hz. Peygamber”, *Hazreti Peygamber’i Sanatla Anlatmak*. Adapazarı: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Sakarya Kitaplığı, 2018.

Pala, İskender. *Hız Muhammed için Bülbülün Kırk Şarkısı*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2015.

Poyraz, Esra Fahriye. “Popüler Siyer Romanlarına Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi”, *Sîreti Sûrette Görmek I-II, Çalıştay Tebliğler Kitabı (İstanbul, 29 Kasım 2017 ve 11 Nisan 2018)*, 69-80. İstanbul: Meridyen Derneği, 2018.

Şişman, Gönül Yonar. “2000 Sonrası Türk Edebiyatında Konusunu Siyerden Alan Romanlar”. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2015.

Şişman, Gönül Yonar. “2000 Sonrası Siyer Konulu Romanlarda Kadın Sahâbe Profilleri”. *Hadis ve Siyer Araştırmaları=Hadith and Sira Studies* 1, sy.1 (2015): 164-180.

Yağmur, Sinan. *Hız Ali ve Fatma- Aşkın Meali 3*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2016.

Yılmaz, Ebru Burcu. “Romanın Ontolojik Temelleri ve Kurmaca İçinde Kutsalın Yansımaları”, *Sîreti Sûrette Görmek I-II Çalıştay Tebliğler Kitabı (İstanbul, 29 Kasım 2017 ve 11 Nisan 2018)*, 53-66. İstanbul: Meridyen Derneği, 2018.